

THEMATIC DIRECTIONS AND FORMS OF TEACHING ENVIRONMENTAL CULTURE TO CHILDREN AT PRE-SCHOOL AGE IN THE CONDITIONS OF KINDERGARTEN

Yana B. Zhecheva

ABSTRACT: Suggested themes that could be systematically used in building program systems and pedagogical forms of work to educate ecological culture in pre-primary education.

KEYWORDS: ecology, education, kindergarten.

Екологичното възпитание на децата от предучилищна възраст е научно направление, изучаващо педагогическите фактори за формиране на екологосъобразно отношение на човека не само към природата и заобикалящата го среда, но и към социалната среда, а така също и към вътрешната среда на самия човек с нейното духовно и телесно съдържание. /НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Обн. - ДВ, бр. 80 от 11.10.2016 г., в сила от 11.10.2016 г. Издадена от министъра на образованието и науката/

Проблемът за взаимоотношенията на човека с природата отдавна привлича вниманието на хората. Педагогиката на формиране на екологична култура на личността има за свой предмет отношението дете-среда, в което водещо значение има аспектът дете-феноменология на природата, в това число и на собствената.

В педагогическата практика има няколко основни тематични направления, които биха могли системно да бъдат използвани в изграждането на програмите и да дадат своето отражение върху качествените характеристики на същата:

1. Формиране на първоначални представи за съдържанието на основни екологични понятия: адаптация, равновесие, хранителна верига, заобикаляща среда. Тук може традиционното извършване на елементарни опити за опазване на някои закономерности в заобикалящата детето природа да се объе и присъедини към по-широка мрежа от възпитателни и образователни задачи.
2. Трябва да се покаже на децата, че живите същества и неживата природа си взаимодействат, те образуват екологични системи или екосистеми. Това може да се реализира като се илюстрира чрез опознаване на морфологичните и функционалните особености на такава екосистема, чието географско местоположение е достъпно за децата и те могат да я изучават чрез наблюдения и елементарни опити.
3. Третото направление отразява екологията на вида *Homo Sapiens*, неговото място в йерархическата структура и влиянието му върху нейните характерни особености. То обединява педагогическите стремежи за формиране на екологосъобразно отношение към биосоциалните ценности и норми, които регулират отношението на отделния човек или социална група към биологичното у човека и извън него.
4. Социалната екология дава различни данни по показатели за оценка на състоянието на средата. За малките деца, които все още нямат усвоени критерии за оценка на качествата на средата, това, което наблюдават наоколо, става норма.
5. Формирането на екокултура на личността е свързано с политическия живот на обществото, в контекста на което протичат процесите на възпитание и обучение. Овладеяването на екокултурата е част от гражданската социализация на личността.

На базата на тези основни тематични направления се показва необходимостта от широта на формирането на екокултурата на личността.

Целта на Стандарта за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование е да направим съпричастни децата към проблемите на съвременното общество и да създадем гражданско съзнание у тях, увеличавайки инициативите, ориентирани към включване на децата в дейности с екологична насоченост.

Основна форма на работа в детската градина е *педагогическата ситуация*, която „се разглежда като делова и личностна среща между педагога и детето, когато се постигат общи цели. Като форма на организация тя свързва педагога и децата помежду им в социо- и етнокултурен, комуникативно-игров, емоционално-познавателен и художествено-приложен план чрез структуриране на пространството и времето в жизнена за детото среда в групата.“²

Възпитаване на екологична култура в условията на обучаващи ситуации:

- При тяхното планиране се отчитат пресечните точки между индивидуалните и групови потребности и интереси на децата и образователните цели, отнесени към съответната възраст. Работата по постигането им се допълва чрез система от вариативни ситуации, които предхождат, съвместяват или следват основната.
- Времето за реализиране на обучаващата ситуация е фиксирано в седмичната програма, а системата от допълнителни педагогически ситуации се конструира и прилага във варианти съобразно конкретните условия.
- В обучаващите ситуации с екологично съдържание се създават условия за възприемане, изпробване и изразяване на основополагащи информации, умения и компетенции на детето в областта на ориентирането в природния свят.

Игровата дейност като средство за възпитане на екологична култура.

- Необходимо е да се използва естествения стремеж на детото към познание, а именно – играта, която е в основата на педагогическото взаимодействие. По този начин се постига възпитане на емоционално-положително отношение към обекти от растителния и животински свят, към природата като естествена среда на живот.
- Чрез средствата на игровата дейност децата имат възможност сами да достигнат до някои изводи и обобщения с природонаучно съдържание. Колкото по-разнообразни са игровите действия, толкова по-ефективни и интересни са игровите похвати. Те са насочени към решаване на познавателни задачи и са свързани с организиране на различни по вид педагогически ситуации.
- Играта изисква от детето включване при спазване на правилата – то трябва да внимава, да запомня обозначения, да съобразява, да преценява и избира как да действа. Целият сложен комплекс от практически и умствени действия, изпълнявани по време на игра, не се осъзнава като процес на преднамерено учене, а детето се учи играейки.
- Експерименталният модел на система от игрови и игрово-познавателни ситуации с екологично съдържание влияе положително върху динамиката на екологичните представи, екологичното отношение към природата и култура на екологосъобразно поведение.

Важен акцент в системата от форми за възпитаване на екологична култура в предучилищното детство са развлеченията и празниците. Педагогическият им смисъл се заключава в това да провокират у децата положителен емоционален отклик към природата. Преживяното знание, емоциите са в основа за формиране на отношение.

През последните години като съвременна форма за възпитаване на екологична култура се налага и проектът. Той е свързан преди всичко с решаване на определени задачи в процеса на изследване. Съдържанието на преследваните чрез тях цели се конкретизира съобразно възрастта и възможностите на децата, а срока за реализиране е в съответствие с действащата образователна програма. В хода на работа по проекта децата провеждат наблюдения, експериментират, събират колекции, рисуват, апликират, играят, слушат музика и художествени произведения, съчиняват разкази и приказки, подготвят сбирки, албуми, постери и т.н.

Други допълнителни форми за възпитаване на екологична култура са природоопазващите акции. Те са социално значими мероприятия, които могат да бъдат проведени и при участие на родителите. Педагогическата им ефективност зависи от това доколко понятни и интересни са те за децата и доколко засягат тяхната жизненост.

В условията на динамично променящия се свят екологичното образование на човека, чието начало се поставя в предучилищна възраст, се явява актуален и значим проблем.

Характерът на съвременното въздействие върху природата поставя предучилищните педагози пред необходимостта да предадат в достъпна форма на децата познанието за закономерностите в функциониране и развитие на взаимоотношенията „човек-природа“. Това е възможно при отчитане на разбирането, че предучилищното екологично образование е важна част от непрекъснатото образование в областта на околната среда.

References:

1. Boneva, M. Бонева, М. Social ecology, V. Tarnovo: Faber, 2008.
2. Gyurov, D., V. Gyurova. Teacher's book for the preparatory group / class. Programming system „Hand in hand“. S., Prosveta, 2003.
3. Konakchieva, P. The child and the nature. Technological organization of the ecological education in kindergarten., V. Tarnovo, University publishing house „Sv. Sv. Kiril I Metodiy“, 2013.

*Яна Б. Жечева
dlatinka@abv.bg
Детска градина „Латинка“ град Шумен
докторант ШУ „Еп. К. Преславски*